

Kaligirang Kasaysayan ng Panitikan

- Nasakop ng Hapon ang Pilipinas noong Ikalawang Digmaang Pandaigdig mula 1942 hanggang 1945.
- Naagaw ng Hapon ang bansa mula sa Estados Unidos habang ang Pilipinas ay nagsasanay sa pagsasarili sa ilalim ng Pamahalaang Komonwelt.
- Itinatag ang **Greater East Asia Co-Prosperity Sphere (GEACPS)** upang pag-isahin ang mga bansa sa Asya sa ilalim ng pamumuno ng Hapon.
- Binuksan ang mga paaralan na tumuon sa pagtuturo ng katutubong wika, kasaysayan ng Pilipinas, at pagpapahalagang pansibiko sa halip na wikang Ingles.
- Itinatag ang Ikalawang Republika sa ilalim ni Pangulong **Jose P. Laurel**, bagaman kontrolado pa rin ito ng mga dayuhan.
- Itinuring ang panahong ito bilang "**Gintong Panahon**" ng panitikang Pilipino.

Mga Anyo ng Tula at Panitikan

- **Haiku:** Isang uri ng tula na binubuo ng tatlong taludtod na may kabuoang 17 pantig na may dibisyong 5-7-5. Karaniwan itong patungkol sa kalikasan at pagbabago.
- **Tanaga:** Isang katutubong tula sa Pilipinas na binubuo ng apat na taludtod na may tig-pipitong pantig (7-7-7-7) o kabuoang 28 pantig.
- **Dulaan:** Namayagpag ang sining na ito at ginamit upang itanghal ang mga pailalim na pagtutol sa pananakop.
- **Lathalain:** Isang tekstong pampahayagan na nagtatampok ng impormasyon tungkol sa tao, bagay, o pangyayari upang magbigay ng kaalaman sa mga mambabasa.

Tuntunin sa Pagsulat ng mga Hiram na Salita

- **Prinsipyo ng Wika:** Ang wika ay dinamiko at palaging nagbabago sa pamamagitan ng panghihiram.
- **Unahin ang Español:** Gamitin muna ang anyong Español ng salita bago ito isa-Filipino (halimbawa: *virtue* ay nagiging *birtud* mula sa *virtud*).
- **8 Dagdag na Titik:** Gamitin ang mga titik na C, F, J, Ñ, Q, V, X, Z para sa mga pangngalang pantangi, katawagang siyentipiko, at mga salitang mahirap isa-Filipino.
- **Reispeling:** Maaaring mag-eksperimento sa baybay gamit ang tuntuning "kung ano ang bigkas, siyang baybay" tulad ng *papet* para sa *puppet*.

- **Pagbabawal sa Reispeling:** Huwag baguhin ang baybay kung ito ay magiging katawatawa (*blutut*), mas mahirap basahin (*debut*), o may ibang kahulugan sa Filipino (*pitsa* sa halip na *pizza*)

I. Panitikan: Tulang Hapones (Tanka)

Ang **Tanka** ay isang mahalagang anyo ng tula mula sa bansang Hapon na may mga sumusunod na katangian:

- Ito ay binubuo ng kabuuang **31 pantig**.
- Hindi ito nangangailangan ng tugma.
- Kadalasang nasusulat ito sa paraang tuloy-tuloy at walang bantas ang linya na may sukat na **5-7-5-7-7**.
- Ang madalas na paksa nito ay ang kagandahan at paglalaho ng kalikasan, pag-ibig, pagkasawi, at mga ugnayan ng mga tao.
- Ang Tanka 1 ni Matsuo Basho ay naglalarawan ng mga seresa sa Kisagata at mga bangkang pangisda.
- Ang Tanka 2 ay tumatalakay sa pag-ibig na nagbibigay-buhay kahit sa batong baog.
- Ang Tanka 3 ni Ariwara no Narihira ay nagpapakita ng persona na nanatiling "walang kakupas-kupas" sa kabila ng paglipas ng panahon.

II. Pagsusuri ng Primaryang Sanggunian

Ang **Primaryang Sanggunian** ay mahalaga sa pag-unawa sa kasaysayan at mga tunay na kaganapan.

- Ito ay dokumentong nagmula sa mismong panahon na tinatalakay.
- Ito ang pinagmumulan ng unang impormasyon.
- Mga halimbawa nito ay tala sa korte, estadistika, panayam, at artifact.
- Mahalaga ito dahil nagbibigay ito ng totoong datos at mas malalim na pag-unawa.
- Sinusuri ito upang makita ang bias at konteksto ng pagkakagawa.

Gabay sa Pagsusuri (Ang 6 "K")

1. **Kabuuang Nilalaman:** Ilarawan ang pangunahing idea at layunin ng teksto.
2. **Kaalaman sa May-akda:** Tukuyin kung sino ang may-akda at kailan nabuo ang materyal.

3. **Konteksto:** Alamin ang mga pangyayari sa mundo o lokalidad sa panahong nabuo ang sanggunian.
 4. **Koneksiyon:** lugnay ang sanggunian sa mga alam mo na tungkol sa paksa.
 5. **Komunikasyon:** Suriin ang wikang ginamit at mga simbolismong makikita rito.
 6. **Kongklusyon:** Tukuyin ang mga natutuhan at paano ito nakapag-ambag sa kaalaman.
-

III. Balarila: Aspekto ng Pandiwa

Ang pandiwa ay salitang nagsasaad ng kilos at may iba't ibang aspekto batay sa kung kailan ito naganap.

- **Aspektong Kagaganap:** Nagsasaad ng kilos na kakatapos lang. Ginagamitan ito ng panlaping *ka-* at pag-uulit ng unang pantig ng salitang-ugat tulad ng *katatakbo* o *kaiiwas*.
 - **Aspektong Perpektibo:** Nagsasaad ng kilos na natapos na o naganap na. Kadalasang may panlaping *nag-* o *-um-* tulad ng *tumakbo* o *umiwas*.
 - **Aspektong Imperpektibo:** Nagsasaad ng kilos na patuloy na nagaganap sa kasalukuyan. Halimbawa nito ay *nagbabasa* o *sumusulat*.
 - **Aspektong Kontemplatibo:** Nagsasaad ng kilos na hindi pa nangyayari o gagawin pa lamang. Halimbawa nito ay *magbabasa* o *magsusulat*.
-

IV. Pagbuo ng Infographic

Ang infographic ay biswal na representasyon ng impormasyon na naglalayong mabilis na maipaabot ang mensahe.

- Pinagsasama nito ang larawan (biswal), teksto (berbal), at ayusan (spatial).
- Dapat gumawa ng outline upang matukoy ang pinakamahalagang impormasyon.
- Kailangang may malinaw na pamagat upang agad maunawaan ang paksa.
- Gumamit ng 3-4 na angkop na kulay at nababasang tipo ng letra.
- Gumamit lamang ng mga larawang may permiso at iwasan ang copyrighted images.
- Ayusin ang mga elemento tulad ng arrow at hugis upang madaling sundan ng mata.

Narito ang iyong updated na reviewer para sa **Aralin 4: Pagpapahalaga sa Pamilyang Pilipino Isapuso sa mga Kuwento**.

I. Mga Elemento at Uri ng Dula

Ang dula ay isang uri ng panitikan na ang layunin ay itanghal.

- **Dulang Pantanghalan:** Ito ay ipinalalabas sa layuning komersiyal, hindi katulad ng pantahanan o panlansangan na bahagi lamang ng isang tradisyon.
- **Mga Lugar ng Pagtatanghal:**
 - o **Entablado:** Isang espasyong may tiyak na sukat, mas mataas ang kinalalagyan kaysa kinauupuan ng mga manonood, at pinagganapan ng isang aktuwal na dula.
 - o **Studio:** Silid na sadyang inihanda upang pagganapan ng dula, tulad ng recording studio.
 - o **Location Set:** Isang pook kung saan ang malaking bahagi ng tagpuan ay artipisyal o sadyang inihanda para sa dula gamit ang mga likas na katangian nito.

II. Talasalitaan (Kaparewho)

Mahalagang maunawaan ang mga salitang may magkaparehong kahulugan batay sa gamit sa pangungusap:

- **Sinupil:** Ang kasingkahulugan nito ay **napahinto** (hal. sinupil ang ingay sa silid-aralan).
- **Primo:** Ang kasingkahulugan nito ay **pinsan** (hal. kalarong primo noong bakasyon).
- **Tinungayaw:** Ang kasingkahulugan nito ay **sinumpa** (hal. tinungayaw ang taong gumawa ng masama).
- **Naglalagablab:** Ang kasingkahulugan nito ay **nagliliyab** (hal. naglalagablab ang apoy sa kagubatan).

III. Pagsusuri ng Balita (Tekstong Ekspositori)

Ang balita ay isang artikulo sa pahayagan na naglalayong mag-ulat ng pinakabagong pangyayari sa paligid.

- **Estruktura:** Karaniwang gumagamit ang balita ng estrukturang **baligtad na piramide**, kung saan ang pinakamahalagang impormasyon ay nasa unang talata.
- **Pamatnubay (Lead):** Ito ang pambungad na talata na naglalaman ng mahahalagang detalye upang agad maunawaan ang kabuuang balita.
 - o **Summary Lead:** Ang karaniwang uri ng lead na sumasagot sa mga tanong na: *Ano, Sino, Kailan, Saan, Bakit, at Paano.*

- o Sa pagsulat nito, dapat itong maging simple, malinaw, tumpak, at totoo.
- **Medium:** Dahil sa pag-unlad ng teknolohiya, lumawak ang paglalathala mula sa tradisyonal hanggang sa digital at social media gaya ng Facebook, X, TikTok, at YouTube.

IV. Mga Idyomatikong Pahayag (Wikaalaman)

Ang **idyoma** ay mga pahayag na may di-tuwirang kahulugan at hindi literal ang interpretasyon.

- **Mga Halimbawa:**
 - o "*Puno na ang salop*" – Ang ibig sabihin ay sobra na.
 - o "*It's raining cats and dogs*" (Ingles) – Ang ibig sabihin ay malakas ang ulan.
- Ito ay bahagi ng kultura at wika ng isang pangkat, at mas mauunawaan kung alam ang pinagmulan at gamit nito.
- Iba ito sa simile at metapora dahil ang kahulugan nito ay hindi basta nahuhulaan.

V. Family Postcard (Biswalinangan)

Ang postcard ay isang maliit na kard na may larawan at mensahe na ipinapadala nang walang sobre sa pamamagitan ng koreo.

- **Harap:** May larawan na kaakit-akit at may kaugnayan sa mensahe.
- **Likod:** May personal na mensahe, pangalan ng padadalhan, at selyo.
- Ginagamit ito sa pagbati, pagpapadala ng mensahe, at bilang souvenir

I. Paglalarawan ng Tagpuan sa Maikling Kuwento

- **Kahulugan:** Tumutukoy sa lugar na ginagalawan ng mga tauhan at kung saan naganap ang mga pangyayari sa kuwento.
- **Panahon at Oras:** Kasama rin sa tagpuan ang tiyak na panahon o oras (halimbawa: noong panahon ng Hapon, madaling-araw, o kasalukuyan) kung kailan nangyari ang mga kaganapan.

II. Pagsusuri sa Akdang "Suyuan sa Tubigan" (Macario Pineda)

- **Tema:** Ang akda ay nakatuon sa ugnayan ng mga tauhan sa isang baryo at ang tradisyunal na paraan ng **panliligaw**.
- **Pangunahing Tauhan:**
 - o **Pastor:** Ipinakita ang kanyang kilos sa pagbubungkal ng lupa gamit ang kalabaw.

- o **Ore:** Isang tauhang nagpakita ng malalim na malasakit sa kanyang kalabaw. Bagama't tila "natalo" sa ilang aspeto ng kumpetisyon kay Pastor, ipinahihiwatig na siya ang tunay na nagwagi sa huli.
- **Kahalagahan:** Ipinapakita nito ang yaman ng kultura, pagtutulungan sa bukid (bayanihan), at ang mga gawi ng mga Pilipino sa lalawigan.

III. Lathalaing Balita (News Feature)

- **Kahulugan:** Ito ay isang uri ng pamamahayag na hindi lamang nagbibigay ng impormasyon kundi nagbibigay din ng lalim at emosyon sa isang balita.
- **Katangian:** Binibigyang-diin nito ang "human interest" o ang pagsasatao sa mga tuyong datos upang mas madaling maka-relate ang mga mambabasa.

IV. Opinyon (Pananaw)

- **Kahulugan:** Ito ay mga pahayag na nakabatay sa sariling pagtitimbang, paniniwala, o damdamin ng isang tao.
- **Batayan:** Hindi kailangang mapatunayan; ito ay subjektibo.
- **Halimbawa:** "Sa pananaw ni Prince Kennex R. Aldama, ang community pantry ay pagbalikwas sa mahinang tugon ng pamahalaan."

V. Katotohanan

- **Kahulugan:** Ito ay mga pahayag o pangyayari na napatunayan na at tanggap ng lahat.
- **Batayan:** Nakasandal sa matibay, siyentipiko, o mapagkakatiwalaang mga sanggunian (tulad ng balita o dokumento).
- **Halimbawa:** "Ayon sa Philippine Daily Inquirer, ang unang community pantry ay binuo ni Ana Patricia Non noong Abril 14, 2021."

VI. Mahalagang Konsepto

- **Community Pantry:** Kinikilala bilang isang "Bagong Anyo ng Bayanihan" na umusbong noong panahon ng pandemya.
- **Pangunahing Mensahe:** Ang pagkakaisa ng komunidad ay nagsisilbing sandigan ng pag-asa sa oras ng pangangailangan.